

Hajdú Mihály 60 éves

1. Nehezen találom a szavakat. Hiszen olyan hihetetlen az ok, ami miatt keresem őket. Hajdú Mihály 60 éves lenne? 25 évvel ezelőtt ismertem meg, s 23 éve vagyunk szobatársak az egyetemen. Azóta változatlanul látom energiáját, ifjú lendületét, dinamizmusát, a belőle kisugárzó erőt és melegséget, amivel családias hangulatot varázsol maga köré. Társaságában mindig jól érzi magát az ember: a barát, a diák, a közeli és távoli kolléga, az orosházi iskolatárs, az ország bármelyik részéből hozzá érkező népnyelvi gyűjtő, a kiadványok iránt érdeklődő könyvtáros, muzeológus – Hajdú Mihály sokszínű "népe".

Mert sokan szeretjük őt, sokan köszönjük neki emberségét, barátságát, szakmai tanácsait. Szinte látom magam előtt a jelenetet: ha ilyeneket élőszóban próbálnánk elmondani, hogyan reagálna rá. Zavartan, szerényen, kisfiúsán elpirulva s integetve: "Ugyan, dehog, hisz nem csináltam semmit, ... túlértékelitek a dolgokat..." Hogy nagy, széleskörű, önzetlen és áldozatos a munkássága, eddig is tudtam. De most, hogy újraolvastam írásait, tovább növekedett bennem a becslés és tisztelet érzése iránta.

Talán nem járok messze az igazságtól, ha úgy gondolom, hogy életének és tevékenységének két – egymással szorosan összefüggő – nagy területe van. Az egyikbe a családját sorolnám, a szűkebb családot, s vele együtt a tanszéki közösséget az őt körülvevő tanítványok népes seregével. Ebben a szférában Hajdú Mihály apa, barát, kolléga, tudós-tanár. A másik területnek az orosházi pátriát gondolom, s ezen keresztül az egész magyarság ügyének szolgálatát. A szakma, a tudomány persze mindkettőt áthatja, hiszen ugyanaz a Hajdú Mihály, ugyanaz a felelősségteljes, segíteni akaró, önmagát nem kímélő ember, tanár, tudós áll helyt életének valamennyi frontján. Igen. Néha front. Mert nehéz. Mert küzdelmes. Már az eleje is az volt.

2. Nem volt könnyű Hajdú Mihály eddigi életútja. 1933. augusztus 14-én született Orosházán. Ott érettségizett 1951-ben. Szerencsésebb sorsú pályatársai ezután beülnek az egyetem padsoraiba, s úgy tanulhatnak tovább. Hajdú Mihály azonban dolgozni kezd. Nem méhéskedik (legalábbis nem főoglalkozásként), nem gazdálkodik, hanem "tanítóbácsi" lesz a kardoskúti, részben osztatlan általános iskolában. Itt tanít 6 éven keresztül. Itt mondja el az iskola és a falu népe előtt a forradalom Nemzeti dalát. Tanítás közben tanul maga is tovább: 1952-ben tanítói képesítő oklevelet, 1953–1957 között magyar-angol-orosz szakos tanári diplomát szerez a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán. Rögtön ezután, 1957-ben magyar-könyvtár szakot kezd az ELTE-n, ahol 1961-ben végez. Miközben egyetemi hallgató, tovább tanít: 1957-től két évig a nagyszénási általános iskolában, 1959–1961 között pedig az orosházi Gyógypedagógiai Iskolában. Az egyetemi diploma

birtokában 1961-től 1966-ig az orosházi Mezőgazdasági Technikum tanára. Ekkor, 1966-ban lesz aspiráns, majd (1969-től) tanár az ELTE-n.

1951-től 1966-ig, az aspirantúráig 15 év telt el. Ezalatt végig tanított és tanult. Már ez a kétféle tevékenység sem kevés, ha egyidőben végzi valaki. De Hajdú Mihály eközben számottevő tudományos tevékenységet is folytatott. (Ennek alapján lett aspiráns.) Egy későbbi előadásában utal is rá: "az 1960-as évek elején mérhetetlen igyekezettel kezdtem hozzá egy regionális szótár anyagának az összegyűjtéséhez" (DialSzimp. VEAB Ért. 2 [1982]: 151). "Vidéki névtani gyűjtéseim során módomban állt közel kétszáz község általános iskolájában megfordulni, s lehetőségem volt több mint kétszáz tanárral ... beszélgetni" (uo. 103). Tehát a nép nyelve, a nyelvjárások szókinccse, névanyaga és frazeológiája iránti érdeklődés volt a motivációja tudományos bűvárlatainak. De nemcsak a nyelvjárások iránti érdeklődés, hanem a nyelvjárások becsülése, a népnyelv értékeinek megismerési vágya, ezeknek az értékeknek a megmentése is sarkallta. Gyűjtőútjain fájlalva tapasztalja, hogy "a magyartanárok nagyon nagy többségének fogalma sincs az őt körülvevő nyelvjárási környezetről, tanulói nyelvjárási beszédéről. Legtöbbször nyelvi pongyolaságnak, ha nem éppen beszédhibának tekintik a nyelvjárásiasságot, s rendszerint szorgalmasan nyesegetik, mert »csúnya beszéd«-nek tartják. Sokan még a nyelvjárások létét is tagadták már, s nem voltak még fölületes [sohasem "felületes"!] ismereteik sem a magyar dialektológiáról. A nyelvjárás kutatásról, a nyelvjárási jelenségek megfigyeléséről, értékükről, megmentésük szükségességéről pedig már csak néhányukkal sikerült eszmecserét folytatni" (uo. 103). Ezt a gondolatot, sőt tennivalót annyira fontosnak tartja, hogy nem győzi később sem elégszer ismételni: "A nyelvjárási jelenségek szépségére, sokszínűségére" fel kell hívni a magyar és nem magyar szakos tanárok, sőt a szülők figyelmét is (sorrendben a gyerekek figyelmének fölhívásával kezdi a népnyelvkutató szakkörvezetők országos tanácskozásán 1987-ben: MNyTK. 184 [1988]: 15). – Milyen nagy tehát a tanítók–tanárok felelőssége a nyelvjárások értékelése, tudatosítása, őrzése terén! Itt SZABÓ T. ATTILA jut eszembe, aki 1953 körül, a csángó nyelvjárások gyűjtése idején lényegében hasonlóképpen gondolkodott: "A csángó tájnyelv kutatói segítségükre lehetnek a csángó iskoláztatást végző magyar tanítóknak abban, hogy megismertetik velük a csángó lélek és a csángó népnyelv különlegességeit, nehogy a csángóság közé menő tanítók nemesítés helyett kíméletlen értetlenséggel irtogassák a csángó tájnyelv legszebb hajtásait" (MNy. 49 [1953]: 513; az persze más kérdés, hogy a csángó nyelvjárással kapcsolatban a későbbiekben fel sem merült ennek az "irtogatásnak" a veszélye, hiszen egyáltalán nem mehetek magyarul oktató tanítók "a csángóság közé").

Hajdú Mihály tehát – gyűjtőútjai során – beutazta az országot. Nemcsak könyvből tanulta a nép nyelvének és életének problémáit. Persze abból is. Később pedig maga írt, publikált – mások okulására.

3. A nyelvjárások kutatása eddigi életművének egyik fő területe. Az élőnyelvi anyag gyűjtése-mentése és a történeti dokumentumok együttes számbavétele-elemzése nemcsak az ő "tudományos filozófiája", hanem erre buzdítja, neveli tanítványait is. Vízet prédikál, és vizet is iszik. (Bort – velünk együtt – főként Mihály-napokon.) – Hatalmas (hazai és külföldi) ismeretanyagról tanúskodó nagyívű

áttekintést ad az 1981-es Dialektológiai Szimpozionon a népnyelvi szókincs gyűjtéséről a XVIII. századtól napjainkig (DialSzimp. VEAB Ért. 2 [1982]: 149–61). Itt fogalmazza meg azt a régóta érlelődő felismerését (aminek helyességét a saját bőrén is tapasztalta), hogy teljességre törekvő regionális nyelvjárási szótár készítése igen nehéz, sőt szinte lehetetlen feladat. "CsűRY ... hallatlan magas mércét állított nagyszerű munkájával a későbbi kutatók elé, s ez éppen annyira gátja is lett a további kutatásoknak, mint amennyire megcsodált példaképnek tekintették sokan" (i. m. 151). Hajdú Mihályt magát is lelkesítette Csűry példája és BÁRCZI GÉZA 1954-es buzdítása (I. OK. 6 [1956]: 59–87), de saját tapasztalatai (az orosházi regionális szótárral kapcsolatban) a realitás felé billentették. Két irányban lát kiutat. A teljességre törekvő gyűjtésre vonatkozólag: "Talán ha megoldható lenne, hogy öt-hat esztendőre teljes fizetéssel négy-öt jól képzett dialektológust falura helyezzünk, s vállalnák is ezt a munkát, akkor terv szerint is megvalósulhatna a regionális szótár elkészítése az előre megadott kutatópontokon" (i. m. 152). Tudjuk, ez egyelőre nem valósult meg. A másik elképzelés – amint az eredmények is mutatják – reálisabb: célszerűbb a szavakat bizonyos tárgyi körök szerint gyűjteni (vö. BALASSA, A nép nyelvének tanulmányozása. Bp., 1905. 5), vagyis – mai megfogalmazással – szakszókinccset gyűjteni. Ahogy Hajdú Mihály elméletileg is megfogalmazza, és a gyakorlatban is megvalósítja: először egy-egy helységben kell egy-egy szakma, foglalkozás stb. szókinccset összegyűjteni. Általános iskolai tanárként az orosházi méhészkedés szakszókinccset szedte össze; ebből a témakörből való az első két publikációja: A kasos méhészkedés hagyományai Orosházán és környékén. – Méhészeti tájszótár: A Szántó Kovács Múzeum Évkönyve 1961–1962. Orosháza, 1963. 171–235; Az Orosháza környéki kasos méhészetéről: MNyJ. 9 [1963]: 149–55; vö. még: NytudDolg. 7 [1972].

A tudományos publikációs világba való belépés témája tehát a nyelvjárási szaknyelv és a szülőföld együttese. – Sok előadásban és írásban foglalkozik a régi és a mai nyelvjárások különféle kérdéseivel. Közülük csak néhányat megemlítve: nyelvjárási olvasókönyvet állít össze (KÁZMÉR MIKLÓSSAL), nyelvtörténetesek számára is fontos nyelvjárási szövegeket közöl a XVIII–XIX. századi Orosházáról (MCsD. 7 [1981]) és Békésről (MCsD. 15 [1983]), értekezik a nyelvjárások helyzetéről és változásairól (MNyTK. 184 [1988]: 9–16), a nyelvjárások körülhatárolhatóságáról (a III. dialektológiai szimpóziumon, I. MNy. 89 [1993]: 116), stb., stb. Sarusi Mihály Magyar Krisztusának nyelvjárásiasságát elemző tanulmányából (Jászkunság 1989/5: 26–32) egy ígéretes tervéről is tudomást szerzünk: "már régóta foglalkoztat egy olyan szótár elkészítésének a gondolata, amely a köznyelv egyes szavainak a nyelvjárási szinonimáit tartalmazná" (i. h. 31). Hatalmas és nagy értékű munka lenne. Kívánjuk, hogy sikerüljön elkészíteni. Azzal a – cselekvésre buzdító – megállapításával is csak egyetérthetünk, hogy "Nyelvjárásaink helyzete, állapota és jövője, változásának iránya és mértéke a kezünkben, pontosabban a szánkban van" (MNyTK. 184 [1988]: 15).

4. Hajdú Mihály érdeklődése a nyelvjárási szókinccsen belül (ill. mellett) egyre inkább a nevek felé fordul. A t u l a j d o n n e v e k minden fajtája érdekli: "a névtudományt művelők kutatási köre szerencsére általában nem szűkül le egyetlen kicsiny részterületre; s valamennyien egyszer helynevekkel, máskor személynevekkel

foglalkozunk, s néha kirándulást teszünk az egyéb nevek (állatnevek, intézménynevek, márkanevek stb.) birodalmába is" – mondja a III. névtudományi konferencián tartott imponálóan széleskörű áttekintésében, melyben a névtudomány (főként a személynévkutatás) hazai és nemzetközi helyzetéről, eredményeiről és hiányosságairól ad képet (MNYTK. 160 [1981]: 17–32, 17).

Maga is foglalkozik a névtudomány szinte minden részterületével. – H e l y n é v k u t a t á s a i mindig széleskörű helytörténeti ismereteken nyugszanak, ill. újabb helytörténeti, településtörténeti, népességmozgalmi, gazdaságtörténeti kérdésekre is választ adnak (pl. Az alföldi tanyák névtípusai. NytudÉrt. 14 [1973]: 59–67; A Vásárhelyi-puszta helynevei: Békés megyei Múzeumok Közleményei, Békéscsaba, 4 [1975]: 71–118; Az első magyar térkép helynevei [MOLNÁR JÓZSEFFEL]. MND. 7 [1978] stb.). A budapesti utcanevekről szóló munkája (NytudÉrt. 87 [1975]) az 1993. februári antikváriumi könyvárverésen több mint tizenegyszeres áron kelt el! (Népszabadság 1993. febr. 15. 15). Amikor a IV. névtudományi konferencián ÖRDÖG FERENC beszámolt a helynévkutatás eredményeiről, Hajdú Mihály ezirányú tevékenységéről is megemlékezett. Sok egyéb, helynevekkel foglalkozó munka mellett Somogy, Tolna és Vas megye földrajzi neveinek közzétevői között is ott találjuk Hajdú Mihály nevét. "Imponálóan lenyűgöző mennyiségű történeti földrajzi neveket gyűjtött össze tanítványainak közreműködésével ... »A Csepel-sziget helynevei« című adattárában, amely mintául szolgálhat mindazok számára, akik helyneveink múltbeli adatait a kezdetektől kívánják összeszedni" (ÖRDÖG: MNYTK. 183 [1989]: 36). A Csepel-szigeti gyűjtés Hajdú Mihály tanári tevékenységének is egyik kimagasló eredménye: 1969 és 1978 között egyetemi hallgatók nemzedékei vettek részt a munkában a teljességre törekvő tudományos igényével. Nem lehet véletlen, hogy a gyűjtésben résztvevő diákok közül sokan a magyar nyelvudomány különböző szakterületeinek elismert kutatóivá váltak (vö. i.m. 8).

A sok szeretett témán belül fő szakterülete a s z e m é l y n é v k u t a t á s. Legnagyobb műve, kandidátusi disszertációja is ebbe a témába vág. Sok év gyűjtő- és feldolgozó munkájának eredményeként született meg. Első kötetét, amely a keresztnéveket vizsgálja 1770 és 1970 között, csak kéziratban olvashatjuk az Akadémia Kézirattárában. Értekezésének második fele jelent meg Magyar becézőnevek (1770–1970) címen 1974-ben. Több mint százezer "írással és ugyanannyi, mai népnyelvből gyűjtött adat alapján rendszerezi a becézés módjait, koronkénti és vidékenkénti eltéréseit" (fülszöveg). Az élő adatközlők mellett (a régi iratokon kívül) még a holtakat is szóra bírta: sok falu temetőjébe is elment, és a múlt századi sírköveken található neveket is följegyezte (i.m. 33).

Sokrétű személynévkutatási tevékenysége során a XVII. századi Moldvába is eljutott: kiadta az 1646–47. évi Bandinus-féle összeírás névstatisztikáit (MSzA. 30 [1980]). A volt bukovinai falvak keresztnéveivel már akkor foglalkozott, amikor az még nem volt divat, "csak" emberi és tudósi kötelesség (MSzA. 3., 7., 12., 21.). Többek közt Domokos Pál Péter nagy öröme, aki ettől kezdve – szeretetteljes mosollyal – úgy érdeklődött Hajdú Mihály felől, hogy "Hogy van az a neves ember?" A szabófalvi Lakatos Demeter verseinek (a költő sajátkezű kézírataiból való) kiadása is Hajdú Mihály emlékezetes tettei közé tartozik (Csángó strófák. MCsD. 26 [1968]).

A számos rész munka mellett az átfogó, összefoglaló elemzésekben is elől jár. Beszámoló, értékelő, programadó előadást tart a IV. névtudományi konferencián "A személynevek és az egyéb tulajdonnevek gyűjtése, kutatása (1980–1986)" címen (MNyTK. 183 [1989]: 47–61). De "korszakalkotó" előadása 1991-hez köthető: a jászberényi névtudományi tanácskozáson alapos történelemismeret, s igen kiterjedt történeti névtani tudás birtokában a magyar tulajdonnevek történetének időszakokra való fölosztására, vagyis "a magyar onomatológiai kronológia" megteremtésére tesz kísérletet (MND. 100 [1992]: 5–14). – Legutóbb nagy bibliográfiával jelentkezett a Helikon című folyóiratban: "Az írói névadás magyar bibliográfiája. Névtudományi folyóiratok és évkönyvek repertórium" (Helikon 1992/3–4: 536–54).

Az eddig említett tulajdonnévtípusok mellett kedvenc témája az állatnevek. Sok cikke és hatalmas gyűjtött anyaga van (az egész magyar nyelvterületről) ehhez a témakörhöz. Szívből kívánjuk, hogy legyen ideje, ereje, kedve e nagy munka megírásához (is)!

Hajdú Mihály a névtan minden ágát a t á r s t u d o m á n y o k k a l kölcsönhatásban műveli. "Azt vallom, hogy a névtani adattáraknak [kutatásoknak] több rokon tudományt, tudományágot (régészet, történelem, helytörténet, gazdaságtörténet, néprajz, földrajz stb.) is szolgálniuk kell." Ugyanakkor az onomasztika sem nélkülözheti a rokon tudományok eredményeit (vö. A Csepel-sziget helynevei. 12). Maga is próbált településtörténeti következtetéseket levonni – a családnevek vizsgálata alapján – pl. Orosháza XVIII. század eleji történetére vonatkozóan (Békési Élet 1969/2: 191–209). Több cikkben, tanulmányban beszél a névanyag nyelvjárástörténeti felhasználhatóságáról. Arról a – történeti névtani kutatásai során kialakult – meggyőződéséről, hogy milyen fölbecsülhetetlen nyelvjárási adatok rejlenek a XVI–XIX. századi névanyagban, ill. milyen komoly nyelvjárástörténeti fölismerésekhez lehet jutni a nevek megfelelő módszerű vizsgálatával (vö. pl. A magyar nyelv rétegződése. Bp., 1988. 402–8; MNy. 83 [1987]: 443–7).

5. Hajdú Mihály egész tevékenységére jellemző, hogy ha valamilyen hiányosságot tapasztal, akkor azt nemcsak megfogalmazza, hanem rögtön cselekedni is kezd. Ötletesen, energikusan, eredményesen. – Ha azt érzékeli, hogy nincs elég nagy lendületben a névkutatás, hogy nem folyik elég szervezeten, akkor névtanos barátaival "munkaközösséget" hoznak létre: így alakult meg 1977-ben Nyíregyházán a Névkutató Munkaközösség. "Célja egymás munkájának a számontartása, szakmai és kartársi segítése, fölajánlott dolgozataik számára a publikációs lehetőség megteremtése ... [A Munkaközösség] kisebb szakmai megbeszéléseket, emléküléseket már eddig is szervezett, s a jövőben is szándékozik ilyeneket tartani, ahol a nagy konferenciák közötti időszakokban eszmét cserélnek a kutatók" (MNyTK. 183 [1989]: 49).

A "publikációs lehetőség megteremtésében" Hajdú Mihály elévülhetetlen, tudománytörténeti léptékkal mérhető érdemeket szerzett. Az első k i a d v á n y s o r o z a t, amit elindított, az ELTE Nyelvtudományi Dolgozatok volt (1970–). Változatos témájú egyetemi doktori disszertációk s egyéb értékes nyelvészeti dolgozatok megjelenését tette lehetővé. 1974-től indítja a "sárga füzeteket", a Magyar

Személynévi Adattárakat. Ez most, 1993-ban a 99. számnál tart. Azt tervezi a szerkesztő, hogy a 100. szám elérésekor ezt a sorozatot megszünteti, a gyűjtőket, kutatókat pedig arra buzdítja, hogy a továbbiakban az adatokat dolgozzák is fel, s így ezeket a munkákat a "kék füzetek" sorába lehet majd beilleszteni (vö. MNyTK. 183 [1989]: 48). Ezeket, a Magyar Névtani Dolgozatokat 1976-ban kezdi szerkeszteni. Most a 115. számnál tart. – A tulajdonnevek mellett a csoportnyelvekről szóló munkák ösztönzésére, s egyúttal megjelentetésük biztosítására 1980-ban megindítja a Magyar Csoportnyelvi Dolgozatokat. Ennek 1. száma Hajdú Mihály munkája, a csoportnyelvekről szóló 62 lapos, kitűnő összefoglalás. Legújabb "gyermeke" a "szürke sorozat", melyet 1987 óta szerkeszt: ebben kisebb regionális tájszótárak jelenhetnek meg. Az Akadémiai és egyéb kiadók szűk kapacitását látva igen nagy tette Hajdú Mihálynak, hogy sorozatok sorozatában teszi lehetővé az elkészült munkák megjelentetését, hiszen ez ösztönzést is ad a kutatóknak, tanároknak, diákoknak, önkéntes népryelvi gyűjtőknek stb. a további nyelvészeti tevékenységhez. – A füzetek címlapján ezt találjuk: "Kiadja az ELTE Magyar Nyelvészeti Tanszékcsoport Névkutató Munkaközössége" vagy: "Kiadja az ELTE Nyelvtörténeti és Nyelvjárástani Tanszéke valamint az MTA Nyelvtudományi Intézete". De tudjuk, hogy Hajdú Mihály a motor, ő a sorozatok éltetője, a központ, aki a szerzőkkel való konzultációktól a nyomdával való tárgyalásokon át a postázásig gondozza a kiadványokat.

A névtudomány művelői régóta érzik egy szakfolyóirat szükségét: ennek megindítása Hajdú Mihály és Mező András érdeme: "Névtani Értesítő 1. sz. 1979: a Névkutató Munkaközösség időszakos kiadványa". Azt, hogy Hajdú Mihályt most a NévtÉrt.-ben (sőt már NÉ.-ben) köszönhetjük, nem utolsó sorban az ő érdeme. – A kiadványok értékelése névtanos szakember feladata lesz majd. Én csak arra utalok, hogy ÖRDÖG FERENC a IV. névtani konferencián a helynévkutatásról szóló beszámolójában folyton (mondhatnám: úton-útfélen) ezekre hivatkozott. S azt is kimondta, hogy "A Magyar Névtani Dolgozatok 1976., a Névtani Értesítő 1979. évi megindulásával kétségtelenül összefügg önelvű névtani vizsgálódásaink föllendülése, amely a névélettani, névtipológiai stb. dolgozatok és tanulmányok megnövekedett számában nyilvánult meg" (MNyTK. 183 [1989]: 41). Legutóbb, a jászberényi névtudományi tanácskozás megnyitójában pedig KISS JENŐ emlékezett meg a Hajdú Mihály szerkesztette kiadványokról: "Névtani sorozatok jelennek meg – elsősorban az ELTE névkutató munkaközösségének a jóvoltából s mindenekelőtt Hajdú Mihály áldozatos ügybuzgalmának köszönhetően" (MND. 100 [1992]: 3). – De más kiadványok létrehozása is fűződik a nevéhez: az 1971-es Mihály-napi beszélgetés során merült fel az első Benkő-Emlékkönyv elkészítésének ötlete, s decemberben (HAJDÚ MIHÁLY és PUSZTAI FERENC szerkesztésében) át is tudtuk adni azt az ünnepeltnek (NytudDolg. 6.). A Benkő tanár úr 60. és 70. születésnapjára készített emlékkönyvnek is HAJDÚ MIHÁLY volt – KISS JENŐ mellett – az egyik szerkesztője. Emlékezetes, meleg szavakkal mutatta be 1991 decemberében a Nyelvtudományi Társaság nyilvános ünnepi ülésén az akkor átadott Benkő-Eml.-et. Névtani konferenciák köteteinek összeállításában is közreműködött.

6. A névtudomány intenzívebb művelése, föllendítése érdekében különféle h i v a t a l o s p o s z t o k o n is mindent megtett. Az MTA Névtudományi Munkabizottságában (még Bárczi Géza idejében) előadta elképzeléseit a névtudomány műszóhasználatának egységesítése érdekében (erről 1974-ben a Bokor Levelek 12. számában, majd 1979-ben a NévtÉrt. 2. számában is írt: 18–28). A munkabizottság sajnálatos megszűnése után a Magyar Nyelvi Bizottságban képviselte Mező Andrással és másokkal együtt a névtan ügyét. Az egyik ülésen (1977-ben) javaslatot tettek például a névtanosok komplex képzésére, máskor pedig a tudományos tennivalókat gyűjtötték csokorba. A III. névtudományi konferencián MEZŐ ANDRÁS idézi Hajdú Mihálynak az egyik bizottsági ülésen elhangzott szavait: "Tudományágunknak elsősorban olyan báziskutatóhely megteremtésére lenne szüksége, amely alkalmas a legkiválóbb kutatók összefogására, a tudomány szervezésére, irányítására és eredményes kutatások végzésére, valamint a következő kutatónemzedék nevelésére. Ennek lehetne föladata a Történeti Személynévszótár, a Magyar Családnévszótár, a Magyar Névtani Bibliográfia, a Névtani Lexikon és még többek között a Névtani Értesítő, a különböző sorozatok elkészítési föltételeinek megteremtése, illetőleg a különböző helyeken folyó kutatások összehangolása is. Ehhez megfelelő tudományos és adminisztratív segédszemélyzet kell, mert anélkül minden kutató a maga lelkiismerete által sarkallva, más munkáktól vagy az egészsége regenerálódásához szükséges pihenéstől lopja el az időt a névtan számára, ami sem a munkának, sem a munka végzőinek nem válik hasznára" (MNYTK. 160 [1981]: 98).

E tervek közül azóta – szerencsére – több minden sikeresen megvalósult (pl. a Névkutató Munkaközösség, a NévtÉrt., a sorozatok stb.), de bőven maradt még tennivaló az elkövetkezendő időkre is. E program továbbvitelére Hajdú Mihály személye kétszeresen is garancia. Egyrészt úgy, hogy maga is folyamatosan dolgozik, másrészt neveli is a névtanos kutatók újabb és újabb nemzedékeit. Öröm nézni, ahogy tódulnak hozzá a lelkes, érdeklődő diákok, ahogy konzultál velük a t a n á r ú r, részben tanácsot adva, részben bevonva őket egy-egy nagyobb névgyűjtő vagy egyéb munkába. Hajdú tanár úr neve fogalom a hallgatók körében. Órai nemcsak igényesek, de élvezetesekek is. Magával ragadó előadó, érdeklődést ébreszt a diákokban, megnyeri őket a nyelvészet, a nyelvjárásban, de főként a névtan ügyének. Aki volt vele nyelvjárásgyűjtő kiránduláson, legszebb élményei közt tartja számon az egyetem utáni években is. – Örömmel oktatott mindig a levelező tagozaton is. Sok általános és középiskolában tanító kolléga gyűjti össze és dolgozza fel szülőfalujának névkincsét stb., s ír Hajdú tanár úr buzdítására szakdolgozatot, doktori disszertációt. De nemcsak Budapesten, hanem Pécsen, Szegeden és Miskolcon is "hirdeti Hajdú tanár úr az ígét", s mindenhol "szűk az egyház" a hozzá sereglők befogadására.

Az oktatás ügyét cikkekkkel, tanulmányokkal, egyetemi jegyzetek készítésével is szolgálja. 1965-ben a helyesírás iskolai tanításának kérdéseiről ír (pl. Nyr. 89 [1965]: 345–53); 1972-ben a nyíregyházi vándorgyűlésen "A nyelvtudományi kutatások lehetősége az általános iskolában" (MNYTK. 138 [1974]: 213–7), 1981-ben "Nyelvjárásban-oktatásunk nehézségeiről" tartott előadást (DialSzim. VEAB Ért. 2 [1982]: 103–6) stb. 1974-ben KÁZMÉR MIKLÓSSAL elkészítette a Magyar nyelvjárás olvasókönyvet. Ugyancsak az egyetemi oktatást szolgálja az általa összeállított

szociolingvisztikai tanulmánykötet (A magyar nyelv rétegződése, táji tagolódása 1–2. 1988). Ő a nemrég beindított önálló névtani program "programgazdája" az ELTE-n (Tanrend, ELTE BTK 1992. őszi félév, 308).

A sokféle áldozatos tevékenység között kell megemlékeznünk arról, amit Hajdú Mihály a *Nyelvtudományi Társaság* Választmányában – egyrészt a Névtani Szakosztály elnökeként (MNY. 87 [1991]: 246), másrészt a Csúry Bálint- emlékéremre javaslatot tevő bizottság elnökeként (MNY. 88 [1992]: 235) – végez. Ezt az érmet Hajdú Mihály 1976-ban az elsők között kapta meg. Hosszú évek óta kíséri figyelemmel nemcsak a hivatásos kutatók, hanem az önkéntes nyelvjárás- és névgyűjtők tevékenységét is. Végh Józseftől vette át ezt a stafétabotot. Évenként 30-40 vagy több népnyelvi pályamunkát olvas el és bírál, melyek az országos néprajzi és nyelvjárási gyűjtőpályázatra érkeznek (ezekről a MNY.-ben rendszeresen beszámol). Így széleskörű ismeretek birtokában teszi meg az általa vezetett bizottság a Csúry- emlékéremre a javaslatokat. Hajdú Mihály ezen a téren is újít, jó szándéktól vezérelve. Méltánytalannak tartja, hogy a Nyelvtudományi Társaság által adományozott díjak közül csak ez az emlékérem nem jár pénzjutalommal, ezért 1992. márciusában fölhívással fordult a Társaság tagjaihoz, hogy hozzájárulásukkal teremtsenek jutalmazásra fordítható alapítványt. Hajdú Mihály optimizmusa ezúttal is beigazolódtott: "... már együtt van 10.000 Ft a fönti célra, s bízunk abban, hogy a hiányzó kilencvenezer is hamarosan összegyűlik." S a gombhoz a kabát is meglett: megszületett a Csúry Bálint-díj. Köszönet érte mindenkinek.

7. A végére hagytam, pedig szívem szerint e köszöntő elején kellett volna Hajdú Miska agilitásának, közösségteremtő erejének (a mi körünkben) első gyümölcséről, a Bokorról megemlékezni. Ez az ötlet is jó hangulatú, tartalmas beszélgetések eredményeképpen született meg. 1970 őszén megvolt bennünk az igény egy baráti-szakmai közösség létrehozására, arra, hogy -- idősebb és fiatalabb nyelvészek, érdeklődő hallgatók – rendszeresen találkozzunk, néha szakmai kérdéseket beszéljünk meg, néha táncoljunk, születésnapot ünnepeljünk stb. A szemelt rizling savanykás ízére is olyan jó visszaemlékezni. A Bokor, a különféle nyelvészeti témájú Bokor Levelek éveken át szerepelt a Nyelvtudományi Társaság főtítkári beszámolójában is. Legméltóbban Hajdú Mihály, "a Bokor atyja" (mert ezúttal az apa a biztos) tudná megírni e társaság történetét.

Én most is azt a kedves, csinos, szőke fiatalembert látom benne, aki 1968–69-ben ott ült Benkő tanár úr spec. koll.-ján az 1-es szemináriumban, és mi hallgatók nem értettük, hogy őt miért nem szólítja ki a táblához nyelvjárási lejegyzésre a tanár úr...

Azóta negyedszázad telt el. Hajdú Mihály életünk része lett. A közelében otthon érezzük magunkat. Nyugalma, derűje, jóindulata, önzetlen segítőkészsége nagy érték számunkra. Példája helytállásra, kitartásra, a hivatáshoz, a szülőföldhöz való hűségre tanít. Hosszú s nem könnyű út vezetett a "néptanítóskodástól" az egyetemi katedráig, de ezen az úton Orosháza fia mindig "iparkodott jó lenni" (33), nem "panaszolkodott" (58, 60), "háborúságot nem szerzett" (53; MCsD. 7 [1981]: a Hajdú Mihály által kiadott XVIII–XIX. századi orosházi szövegekből), csak tette a dolgát, nagy igyekezettel, sokszor szinte erőn fölüli, lelkiismerete szerint.

60. születésnapja alkalmából is csak azt kívánhatjuk, hogy maradjon ilyen továbbra is; azt kívánjuk, hogy minél több vágya teljesüljön, hogy szakmai terveiből minél több megvalósuljon, hogy szeretteiben is minél több öröme legyen. Magunknak pedig azt kívánjuk, hogy minél tovább maradjon körünkben mint jó barát, megbízható kolléga, szeretett tanár.

Kedves Miska! Isten éltesse!

D. MÁTAI MÁRIA

Tetszik? Nem tetszik? (Néhány korai vélemény keresztneveinkről)

Közismert dolog, hogy nem csak Anonymus etimologizálja szívesen a neveket, hanem kódexeinkben is gyakran előfordul a szentek neveinek értelmezése, magyarázata. A sok közül én itt azt idézem, amely Mária nevének minden egyes betűjét egy-egy drágakövel hozza kapcsolatba, amely drágakövek mindig valamit szimbolizálnak.

A következő "prédikáció" az Érsekújvári Kódexből való (520-1): Kezdetyk az edes zyz maryanak neweben walo dyaky bõtwkrõl egy kw fded predycacyo ... El few bõthw | Azerth azzonywnknak neweeben az M kyn peldaztatyk az nõmõs ees dragalatos Margaretha newõ kw ez kwnek kegyk ymyllyen thwlaydon faga waagyon hogy az mely ember õteth nala wysely felelmes helyõn ewteth bator fago ffa thezy ... Ma fõd bõtw meghes azzonywnknak neweben az A kyn peldaztatyk az nõmõs Es dragalathos adamas newõ kw ez kwnek ees ymyllyen then twlaydon faga wagyon ho g az mely ember ewtet nala wyfely õzwe haborodoth emberõk kõzõth kynnyen beke feghet zewrewzhet ... harmad bõtw az edes maryanak neweben az R Kyn peldaztatyk az nõmõs es dragalathos rubinus newõ kw ez kwnek ees ymyllyen then twlaydon faga wagyon hogy õ ygen fenõs Es fetet fegheketh wylago f fagra waltoztath ... Negyed bõthw az Cry f w f nak edes annyának neweben az I Kyn peldaztatyk az nõmõs Es dragalatos ia f pis neuõ kw ez kwnekes ymyllyen then twlaydon f a gha wagyon ho g az mely ember ewteth nala wyfely az ellen feghõkkõzõdõ ewtet bator fago ffa thezy ... Es wtol fõ bõthw az y f tennek annyának neweben az A Ezõn kegek peldaztatyk az allektorius newõ nõmõs kw ees dragalathos kw ez kwnek ees yllyen then twlaydon f a gha wagyon hogy az õtet wy f elõket nagy tyzto f f eghre emely fel ...

Kevesebbet tudunk olyan korai megjegyzésekrõl, amelyek szerint valakinek nem tetszik egy név. Szamosközy István kéziratában találtam egy ilyen jellegû szakaszt. Úgy gondolom, érdemes a "névtanászok" rendelkezésére bocsátani. Az idézet A Magyar Nyelvtörténet Forrásai 2. számából való (Szamosközy István történetíró kézírata. Bp., 1991. 111-2): "Az Batori Christof leányat, kit azutā az Lengel Cancellariüsnek hazasita Istwan kiraly, eleõszõr Christinanak kereztelték volt,